

***Сорока Ірина Вікторівна,***

викладач кафедри криміналістики та судової  
медицини Національної академії внутрішніх  
справ, кандидат юридичних наук

## **ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК, УЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ**

Судові експертизи під час розслідування крадіжок в цілому та під час розслідування даних злочинів учинених неповнолітніми мають вагоме значення, оскільки з їх допомогою одержують та закріплюють докази, які можна отримати тільки експертним шляхом. Експертні висновки забезпечують підґрунтя для висунення та перевірки слідчих версій, встановленню причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, сприяють правильній кваліфікації, підвищенню ефективності тактики проведення слідчих (розшукових) дій.

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. [1]

Пояснення експерта можуть стосуватися наступних положень висновку: обраної методики дослідження; використання в експертизі науково – технічних засобів та їх можливостей; критеріїв оцінки, яких дотримувався експерт при дослідженні; окремих термінів і формулювань, що були використані тощо [2, с. 42–43].

Висновок експерта з'являється у кримінальному провадженні в результаті цілеспрямованої діяльності слідчого, суду (судді). На відміну від інших джерел фактичних даних воно містить вихідне знання про обставини, що цікавлять слідчого та суд [3, с. 43].

При з'ясуванні доцільності призначення експертизи необхідно враховувати, що нерідко після отримання висновків експертизи підозрюваний визнає свою вину та дає правдиві свідчення. Так, результати експертного дослідження дозволили: викрити злочинця у вчиненні конкретних діянь – 39 %; одержати відомості про особливості вчинення кримінального правопорушення – 24 %. Наведені дані визначають важливість експертиз у викритті злочинців.

Проанкетовані у 81 % працівники слідчих підрозділів визначили дактилоскопічну експертизу, як найбільш важливу, у викритті неповнолітніх злочинців, котрі вчинили крадіжки чужого майна громадян.

Наведені відомості вказують на те, що позиція правоохоронців визначається значенням застосування спеціальних знань у встановленні обставин події при розслідуванні злочинів розглядуваної категорії.

Під час розслідування крадіжок майна громадян, вчинених неповнолітніми виникає потреба у проведенні товарознавчої експертизи. У межах експертизи експерт вирішує питання пор належність предметів до даного виду товару, їх сорт, якість, вартість, місце та час виготовлення, відповідність стандарту тощо.

Експертиза матеріалів, речовин та виробів дозволяє встановити спільну родову (групову) приналежність. За допомогою цієї експертизи можна встановити однорідність (чи не однорідність) викрадених речовин (наприклад фарб, продуктів), виявлених у підозрюваного осіб і зразків, вилучених під час огляду, обшуку [4, с. 112].

Для визначення найменування, сорту і вартості викрадених цінностей з урахуванням їх якості та ступеня амортизації призначається товарознавча експертиза. [5, с. 36]

Заслуговує на увагу й проведення судово-психіатричної експертизи, яка проводиться за наявності сумнівів у психічній повноцінності неповнолітнього та визначає чи не страждає неповнолітній психічним захворюванням, яким саме, чи є він осудним і чи не потребує заходів медичного характеру. За допомогою цієї експертизи визначають психічний стан особи і вирішують питання про її осудність – здатність усвідомлювати фактичний характер і небезпеку своїх дій (бездіяльності) або керувати ними.

За дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження може проводитися судово – психологічна експертиза. Під час розслідування крадіжок майна громадян, вчинених неповнолітніми, вагомого значення має встановлення специфічних особливостей, пов'язаних з психологічною характеристикою вікових груп неповнолітніх. Вона встановлює ті особливості психічної діяльності та такі їх прояви у поведінці особи, котрі мають юридичне значення та викликають певні правові наслідки. Головним завданням психологічної експертизи є визначення у підекспертної особи: індивідуально – психологічних особливостей, рис характеру, провідних якостей особистості; мотивуютьовувальних чинників психічного життя і поведінки; емоційних реакцій та станів; закономірностей перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних її властивостей.

На розсуд слідчого, з урахуванням потреб з'ясування тих чи інших обставин, можуть проводитись й інші експертизи.

Кількість проведених експертних досліджень за фактами вчинення неповнолітніми крадіжок чужого майна громадян вказує на те, що слідчі позитивно сприймають їх у встановленні обставин вчиненої події. За кількісними показниками експертні дослідження проводяться за більшістю кримінальних проваджень розглядуваної категорії.

Використання спеціальних знань забезпечує процес розслідування необхідними відомостями. Слідчі переважно звертаються до слідчого судді чи суду з клопотанням про призначення ідентифікаційних, оминаючи увагою діагностичні та класифікаційні експертизи. У той же час діагностичні дослідження мають вагоме значення. Особливо це актуально в тих випадках, коли злочинець не встановлений. Результати цих експертиз дозволяють визначити напрямки проведення розслідування, висування обґрунтованих версій, пошуку неповнолітніх злочинців тощо.

Під час розслідування злочинів розглядуваної категорії слідчому необхідно звертатися до слідчого судді чи суду з клопотанням про призначення відповідних експертиз: трасологічних, дактилоскопічних, авторознавчих, психологічних, психіатричних, товарознавчих та інших. Залежно від типової слідчої ситуації, що склалась у кримінальному провадженні на вирішення експертизи доцільно ставити завдання як ідентифікаційного, так і діагностичного та класифікаційного змісту, що дасть можливість всебічно, повно та об'єктивно розслідувати кримінальне правопорушення.

### ***Список використаних джерел***

1. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-ХІІ. Верховна рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
2. Макаренко Є.І. Розслідування злочинів проти приватної власності: навч. посіб. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2010. 106 с.
3. Романюк Б.В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: монографія. К.: НАВСУ, 2002. 196 с.
4. Щербаковский М.Г., Кравченко А.А. Использование специальных знаний в раскрытии и расследовании преступлений: аннотация. Харьков, 1999. 78 с.
5. Митрохина З.И. О судебно-психологической экспертизе Криминалистика и судебная экспертиза: республиканский межведомственный сб. науч. и науч.-метод. работ. Вып. 11. Киев, 1975. 460 с.